

ТЕРРОРИЗМ ВА ЭКСТРЕМИЗМНИНГ КЕЛИБ ЧИҚИШИ ВА УНГА ҚАРШИ КУРАШИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ ҲОЛАТИ.

М.Х. Қодиров

*Ўзбекистон Республикаси ИИБ
масъул ходими, полковник*

Аннотация: *Мазкур мақолада Терроризм ва экстремизмнинг асосий тушунчалари ва унга қарши курашнинг замонавий ҳолати ёритилган. Терроризмнинг янги бир хусусияти, яъни у ҳам бўлса унинг этник ва диний табиати пайдо бўлиши. Бугунги кунда террорчилик услублари анча кенгайганлик ҳолатларини ўзида масаласига эътибор қаратилган.*

Таянч сўзлар: *терроризм, террорчи, террорчилик гуруҳи, террорчилик ташкилоти, террорчилик фаолияти, террорчилик ҳаракати, халқаро терроризм, экстремизм, экстремистик фаолият, экстремист, экстремистик гуруҳ, экстремистик материал, экстремистик ташкилотлар.*

Аннотация: *В данной статье раскрыты основные понятия терроризма и экстремизма и современное состояние борьбы с ним. Новой особенностью терроризма является его этническая и религиозная принадлежность.*

Ключевые слова: *терроризм, террорист, террористическая группа, террористическая организация, террористическая деятельность, террористический акт, международный терроризм, экстремизм, экстремистская деятельность, экстремистский, экстремистский.*

Annotation: *This article covers the main concepts of terrorism and extremism and the modern state of combating it. A new feature of terrorism is its ethnic and religious t.*

Key words: *terrorism, terrorist, terrorist group, terrorist organization, terrorist activity, terrorist act, international terrorism, extremism, extremist activity, extremist, extremist.*

XXI аср бошида дунё бўйича глобаллашув жараёни содир бўлаётган ҳозирги шароитда бир томондан янгича ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий муносабатлар қатор топаётган бўлса, иккинчи томондан эса диний руҳдаги экстремизм, нарқобизнес, халқаро терроризм ва уларнинг мудҳиш ҳодисаларига дуч келинмоқда.

Хусусан, ислом дини, у билан боғлиқ турмуш тарзи ва қадриятлар мажмуи ҳеч қачон экстремистик тузулмаларнинг гўё дин ва ислом жамоаси равнақи йўлида амалга ошираётган террорчилик хуружларининг асосий сабаби сифатида қаралиши мумкин эмас.

Ислом динининг айрим шиорларидан танлаб фойдаланадиган, диннинг асл моҳиятини бузиб талқин қиладиган экстремистик тузилмалар худди юқоридаги

каби гўёки кенг халқ оммаси билан узвий бирлик мавжудлигини кўрсатиш, аслида эса жамиятда тартибсизлик ва парокандаликни юзага келтириш учун маблағ йиғиш, асосий таҳдид манбаи сифатида одамлар онгини эгаллаш. Жамиятда беқарорлик келтириб чиқариш орқали ҳокимиятга эришишдек эҳтиёжларини қондириш мақсадини кўзлайди.

Ҳозирги даврда кўплаб экстремистик уюшмалар ва мутаассиб ҳаракатлар турли динлар, шу жумладан христианлик, ислом, яҳудийлик динлари таълимотидан фойдаланмоқда.

Таҳлиллар диний соҳасга бевосита дахлдор ушбу глобал ҳодисаларнинг тобора чуқурлашиб ва кенг қамров касб этиб бораётганини кўрсатади. Маълумотларга кўра, бугун дунё бўйича 500 га яқин террорчилик ташкилотлари фаолият кўрсатмоқда. Ер юзида содир этилган қўпоровчилик оқибатида ҳалок бўлганларнинг сони бир неча ўнг мингни ташкил этмоқда. Бу эса диний йақидапарастлик, халқаро терроризмга қарши барча мамлакатларни биргаликда курашишга ундамоқда.

Диний экстремизм иллатининг сўнги пайтларда тобора кучайиб бораётгани мазкур муаммонинг нақадар долзарб эканини кўрсатади. Президентимиз Ш.М.мирзиёев ҳам бу масала юзасидан сўз юритиб: “айни вақтда дунёнинг баъзи минтақаларида юзага келган нотинч вазият аҳоли миграцияси кучайишига, бу эса ўз навбатида, терроризм ва экстремизмнинг тарқалишига ҳамда уларнинг глобал муаммоларидан бирига айланишига олиб келмоқда. Бундай вазиятда миллий давлатчилигимиз, мустақиллигимиз, аҳолимизнинг тинч ва осойишта ҳаёти ва хавфсизлигимизни сақлаш биз учун энг устувор вазифага айланиб бормоқда”, -дея таъкидлаганлар.

Минтақамизда содир бўлган террорчилик ҳаракатларининг геосиёсий кўламини ҳам кузатиш мумкин. XX асрнинг охирида терроризмнинг янги бир хусусияти, яъни у ҳам бўлса унинг этник ва диний табиати пайдо бўлди. Жаҳон ҳамжамяти томонидан террорчи ташкилотлар таркибига киритилганлардан, масалан, фаластинлик Хамас, ливанлик «Ҳизби Оллоҳ», жазоирлик «Жабҳат ал инқҳод ал-исломи» (Ислом қутқарув fronti), Ирландия Республикаси армияси, Шимолий Кавказдаги ваҳҳобийлар гуруҳлари ва бошқаларга эътибор берсак, терроризмнинг ушбу этник ва диний келиб чиқишини кўришимиз мумкин .

Бундай терроризм ташқи муҳитдан қувватланмаса, яъни халқаро таъминотсиз мағлубиятга учраши муқаррар. Шунинг учун этник ва диний рангга бўялган терроризм, геосиёсий тарзда амалга ошади.

Марказий Осиё минтақасида содир бўлган халқаро терроризм бунга мисол бўла олади. Минтақамизда содир бўлган террорчилик чиқишлар таҳлили шуни кўрсатадики, баъзи бир ташқи геосиёсий кучлар диний экстремизм омилини ўйинга ташлаган ҳолда, ўзларининг бузғунчи режаларини амалга оширмоқчи бўлиши эҳтимолдан ҳоли эмас.

Ҳолбуки, «Дин одамзодни ҳеч қачон ёмон йўлга бошламайди. Дин бу дунёнинг ўткинчи эканини, охиратини эслатиб туради, одам боласини хушёр бўлишга, ҳаром йўллардан узоқ юришга, яхши бўлишга, яхши из қолдиришга ундаб туради» .

Террорчилик ҳаракатлар, яъни одамларни гаровга олиш, давлат ва жамоат арбоблари, диний ёки бошқа гуруҳлар ҳамда хорижий давлатлар ва ташкилотлар вакилларининг ҳаётига таҳдид солиш, йирик объектларни эгаллаб олиш, портлатиш, одамларни соғлиғига, ҳаёти ва мулкига таҳдиддир.

Террорчилик кўпинча қўпоровчилик билан боғлиқ, ҳолда содир этилади ва бундай ҳолда терроризмнинг хавфлилиги янада ортиб кетади. Қўпоровчилик ҳаракати содир этиш учун, одатда, саноат корхонаси, транспорт магистрали, алоқа тармоғи, аграр-саноат ёки энергетика комплекси, сув таъминоти тизими ёки бошқа ўта муҳим объектлар мўлжалланади.

Ҳар қандай қўпоровчилик ҳаракатининг ортида давлатга катта миқдорда моддий зарар етказиш, аҳолини ваҳимага солиш, тартибсизлик, иқтисодий ва сиёсий парокандаликни келтириб чиқариш каби мақсадлар ётади.

Одамлар ўртасида миллий ёки диний масалаларда нифоқ келтириб чиқариш, ирқи ёки динга бўлган муносабатга, муайян конфессияга мансублигига қараб, фуқароларнинг ҳуқуқларини бузишдан кўзланган мақсад аҳолини бош-бошдоқликка дучор қилиш, ҳокимият ва бошқарув органларига бўлган ишончини сусайтириш ва оқибат натижада давлатни заифлаштиришдан иборатдир. Портловчи қурилмалар, савдо корхоналарига зиён етказиш ёки уларни тапон-тарож қилиш, баъзида завод ва фабрикалар ишини мажбуран тўхтатиб қўйиш, ҳибсга олинган ва қамалганларни ноқонуний равишда озод қилиш, ҳокимият органларига қуролли қаршилик кўрсатиш орқали оммавий тартибсизликлар келтириб чиқариш ҳам давлатнинг қудратини заифлаштириш мақсадини кўзлайди. Оммавий тартибсизликлар, одатда, одамларнинг ҳалок бўлишига, ўт қўйишларга, бинолар, транспорт воситалари ва бошқа моддий объектларга зиён етказилишига олиб келади. Одамларни оммавий тартибсизликлар келтириб чиқаришга даъват этувчи ва йиғилган тўданинг ғайриқонуний ҳаракатларига раҳбарлик қилувчи муайян шахс ёки шахсларнинг фаолияти алоҳида ижтимоий хавфга эгадир .

Конституциявий тузумни зўрлик билан ағдаришга чорловчи даъватлар аниқ мақсадга қаратилган бўлади. Яъни, давлатни парчалаб юбориш, мамлакатдаги мавжуд давлат тузумига барҳам бериб, уни бошқа бир тузум билан алмаштириш. Бу эса, ўз-ўзидан фуқаролар урушини, биродарқушликни келтириб чиқариб, умуман мамлакатни ҳалокатли оқибатларга олиб келади. Ўзбекистон Республикасининг биринчи Президенти И.А.Каримов таъкидлаганидек, «...Агар биз бугунги ҳаётимизга, бунёдкорлик ишларимизга, эришадиган ютуқларимизга тўғри баҳо бермасак, уларнинг қадрига етмасак, ўз хушёрлигимизни йўқотиб, бизни ҳар қадамда кутаётган таҳдидларни, тинч

турмушимизга, хавфсизлигимизга раҳна солаётган, оёқ остидан чиқаётган ҳар хил бало-қазоларни ҳам пайқамай-сезмай қолишимиз мумкин» .

Терроризм – жамиятда беқарорлик келтириб чиқариш, аҳолининг кенг қатламларида ваҳима ва қўрқув уйғотишга қаратилган сиёсий курашнинг ўзига хос усулидир. У яширин руҳдаги ташкилотлар томонидан беқарорлик келтириб чиқариш орқали давлат ҳокимиятини эгаллаш мақсадида қўлланилади. Террорчи уюшмалар оммавий бўла олмагани учун ҳам кўп ҳолларда аҳолининг кенг қатламлари номидан ҳаракат қилиш таассуротини уйғотиш мақсадида диний шиорлардан ниқоб сифатида фойдаланадилар.

Терроризмнинг энг асосий хусусиятларидан бири бундай ҳаракат тарафдорларининг «зўрлик давлатни қулатувчи ва ҳокимиятга эришишни осонлаштирувчи парокандаликка олиб келади», – деган ғояга асосланиб ҳаракат қилишларида яққол кўринади. Терроризмнинг яна бир хусусияти ҳеч қандай уруш бўлмаётган, тинчлик ҳукмронлик қилаётган, жамиятда демократик институтлар фаолият кўрсатаётган бир шароитда муқобил усулларни атайин инкор этган ҳолда, сиёсий масалаларни зўрлик йўли билан ҳал қилишга интилишда кўринади. Бундай сиёсий масалалар ўз навбатида худудий, этник, диний ёки бошқа шаклу шамойил касб этиши мумкин. Маълумотларга кўра, охириги ўн йилда дунёнинг 112 мамлакатида 14 минг 934 та террорчилик амалиёти содир этилган. Уларнинг мутлақ кўпчилиги Ер юзининг турли минтақаларида жойлашган, ўзига хос этник, диний ёки бошқа шаклдаги муаммолар мавжудлиги билан ажралиб турадиган Ироқ (4606), Иорданнинг ғарбий қирғоғи (1927), Колумбия (1135), Испания (732), Таиланд (619), Афғонистон (591), Ҳиндистон (509), Покистон (504), Туркия (477), Исроил (463), Франция (446), Непал (379), Россия (284), Греция (230), Филлипин (213), Индонезия (197), Шри-Ланка (131), Италия (125) ва Бангладеш (111) худудларида амалга оширилгани ҳам шундай хулоса чиқариш имконини беради

Америкалик мутахассис Б.Женкинс терроризмни энг аввало, қурбонлардан кўра гувоҳларга қаратилган ва ваҳима уйғотишга йўналтирилган зўрлик, деб баҳолайди. Бошқа бир америкалик сиёсатшунос Ж.Ложнинг таърифига кўра, терроризм бевосита қурбонлардан кўра кўпроқ одамлар фикрига таъсир ўтказиш учун қилинадиган таҳдид ёки куч ишлатишдир.

Бу таъриф ва баҳоларда терроризмнинг ниҳоятда муҳим бир хусусияти – унинг муайян сиёсий мақсад ёки амалий натижаларга эмас, балки у ёки бу хуруж натижасида одамлар орасида, ижтимоий фикрда юзага келадиган хавотирли акс-садо, шов-шувга эришишга қаратилгани таъкидланган. Худди шу маънода, алоҳида олинган ҳар бир террорчилик хуружининг мақсади экстремистларнинг давлат тўнтаришини амалга ошириш, фуқаролар урушини келтириб чиқаришдек сиёсий вазифалар билан бир-бирига мос келавермаслиги олдиндан маълум. Кейинчалик, амалда, бу номувофиқлик террорчилар жар солаётган мақсадлар билан улар эришаётган натижалар ўртасидаги зиддиятга айланади.

Бугунги кунда террорчилик услублари анча кенгайганини таъкидлаш зарур. XX асрнинг 1970-йилларида бирор шахс ёки сиёсий арбобга қарши уюштирилган террор амалиёти кўпроқ учраган бўлса, ҳозирда жамоат жойларида, самолёт, автобус, поездларда портлашларни содир этиш орқали кўплаб тасодифий кишиларнинг қурбон бўлишига олиб келадиган қўпоровчиликни амалга оширишга эътибор берилмоқда. Экспертларнинг фикрича, бундай ҳаракатлар биринчи навбатда нобуд бўлганлардан кўра, унинг гувоҳларига қаратилгандир.

Шунинг учун ҳам, ОАВ террорчиларнинг ўз мақсадларига эришишларида асосий қуролга айланиб бормоқда. Шу билан бирга, бу жараённинг ОАВ орқали кенг ёритилиши ва омма онгида хавотирли акс-садо беришига эришиш орқали гуруҳнинг жамият олдида танилиши ҳам ҳисобга олинади. Бундай ҳаракат замирида, аслида террорчиларнинг ожизлиги намоён бўлишини кўриш мумкин. Чунки жамиятда овоза бўлишга интилиш, одамларда қўрқув ҳиссини уйғотиш йўли билан ташкилот ўзининг бош мақсадига эришмоқчи бўлади. Шунинг учун ҳам, таъсир ўтказиш орқали хулқини моделлаштириш ва фаоллигини бошқариш мумкин бўлган руҳий ожиз ва қарашларида собитсиз кимсалар ижрочи сифатида чиқадилар.

Халқаро терроризм тушунчаси давлатлар, халқаро ташкилотлар, сиёсий партия ва ҳаракатларни беқарорлаштиришга қаратилган сиёсий қўпоровчилик фаолиятини ифодалайди. У алоҳида сиёсий арбобларни ўлдириш ёки уларга қасд қилиш орқали халқаро ижтимоий-сиёсий акс-садо берадиган бузғунчи сиёсий ҳаракатларни ифодалаш учун ҳам ишлатилади.

Террорчилик ҳаракатларининг:

- халқаро ҳуқуқ ҳимоясидаги объект ёки субъектларга қарши қаратилгани;
- давлатлар чегараларини бузиш орқали амалга оширилиши;
- аъзолари икки ёки ундан ортиқ давлат фуқаролари, шу жумладан,
  - ёлланма шахслар бўлган экстремистик гуруҳлар томонидан содир этилиши;
  - экстремистик гуруҳлар таркибида қўпоровчилик ҳаракатлари бўйича хорижлик йўриқчиларнинг қатнашиши;
  - экстремистик гуруҳ аъзоларининг бошқа давлатлар ҳудудида ташкил этилган махсус лагерларда тайёргарлик кўриши;
  - тайёргарлик кўриш ва қўпоровчиликни содир этишда хорижий давлатлар ва экстремистик уюшмалар ёрдамидан, халқаро тус олган ноқонуний қурол-яроғ савдоси ва наркобизнестан келадиган молиявий манбалардан фойдаланилиши унинг халқаро террорчилик хуружи эканини кўрсатувчи асосий белгилардан ҳисобланади.

Муайян мамлакат ҳудудида содир этилган террорчилик хуружида қайд этилган у ёки бу белгиларнинг бўлиши, унга халқаро мақом берилиши ва шундан келиб чиқиб, унга мос чоралар кўрилишига олиб келади.

Замонавий терроризм хилма-хил молиявий манбалардан озиқланиши ҳисобига фаолият қамровини кенгайтиришга, моддий-техник базасини мустақкамлашга ҳаракат қилмоқда. Бунда, шартли равишда ички ва ташқи манбаларни ажратиш мумкин.

Ички манбалар сирасига террорчи ташкилотларнинг очик, расмий фаолият юритувчи тузилмаларидан келадиган даромадини ҳамда жиноий йўл билан топилган ва уюшма аъзоларининг бадал тўлаши ҳисобига олинадиган маблағларни киритиш мумкин.

1999 йилда Қирғизистонга бостириб кирган, ўзини «Ўзбекистон исломий ҳаракати» деб атайдиган ташкилот жангарилари музокара олиб бориш учун келган вакилларни 50 минг доллар ҳисобига қўйиб юборгани, 2003 йилнинг 27 мартада «Шарқий Туркистон озодлик ташкилоти»га мансуб террорчилар Қирғизистонда 19 нафар хитойлик савдогарни ўлдириб, уларнинг катта миқдордаги пулини ўзлаштирганлари бунга мисол бўла олади.

Бундан ташқари, деярли барча экстремистик ташкилотларнинг аъзолари ойлик даромадининг 5–20 фоизи миқдорида ойлик бадал («байтулмол» ёки «таборроъ») тўлашини ҳам қайд этиш лозим.

Ҳомий давлатлар, турли диний, хайрия ташкилотлар ва алоҳида шахслар, шунингдек, Яқин Шарқ ва Ғарб давлатларидаги баъзи ижтимоий гуруҳлар томонидан мақсадли йиғиладиган пуллар террорчи гуруҳларнинг ташқи молиявий манбаи ҳисобланади.

Террорчи гуруҳларга кўрсатилаётган молиявий ёрдам кўламини биргина МДХ мамлакатлари ҳудудида фаолият юритувчи террорчи ташкилотларга 60 га яқин диний ташкилотлар, 100 га яқин хорижий компания ва ўнлаб банклар ҳомийлик қилаётганида ҳам кўриш мумкин.

Ўз навбатида, ўзини «Ўзбекистон исломий ҳаракати» деб атовчи ташкилот ҳам қатор ҳомийлар томонидан кўллаб-қувватланади. Мутахассислар улар қаторига «ал-Қоида», «Мусулмон биродарлар» каби террорчи гуруҳларни киритадилар.

Террорчи гуруҳлар ҳозирда ўз молиявий манбалари билан банк тизими имкониятлари ва замонавий технологиялардан фойдаланган мураккаб алоқа тизимларини шакллантиришга ҳаракат қилмоқда. Натижада, ушбу манбаларни аниқлаш ва йўқ қилиш тобора қийинлашиб бормоқда. Жумладан, айрим маълумотларга кўра, 2001 йил 11 сентябрь воқеаларидан сўнг, 2003 йилнинг ноябрига қадар 148 мамлакатдаги 300 дан зиёд ташкилотларга тегишли 1400 та ҳисоб рақами «музлатилган». Бундан 200 миллион доллар зарар кўрганига қарамай, террорчи гуруҳлар ўз молиявий манбалари билан янги алоқаларни шакллантириш ҳисобига жанговар қобилиятларини қайта тиклаб олишга интилоқда.

Терроризмнинг молиявий манбаларига барҳам беришга халқаро миқёсда алоҳида аҳамият берилмоқда. Дунёнинг кўпгина давлатлари, жумладан,

Ўзбекистонда ҳам терроризмни молиялаштиришга қарши кураш ҳақидаги махсус қонунлар қабул қилинган. Мазкур йўналиш халқаро ташкилотларнинг ҳам диққат марказида турган вазифалардан ҳисобланади. Хусусан, охириги йилларда Усама бен Ладен ва бошқа террорчи шахслар ҳамда ташкилотларга тегишли дунё банкларидаги ҳисоб рақамларини «ҳибсга олиш»га бағишланган БМТ Хавфсизлик Кенгашининг 1333, 1390 ва 1455-қарорлари қабул қилиниб, улар деярли барча давлатлар томонидан ижро этилмоқда.

Замонавий экстремизм ва терроризмга қарши кураш давлатларнинг доимий эътиборини, унинг олдини олиш ва бартараф этишга қаратилган кўп қиррали сиёсатни амалга оширишда сабрлилик ва собитликни талаб этади. Шаклланиб, кенг тармоқ отган терроризмга қарши курашда куч ишлатмаган давлатлар заифлашиб, ўз халқи ва мамлакати осойишталиги ва барқарор ривожланишини хавф остида қолдиради.

Экстремизм ва терроризм бир-бири билан боғлиқ бўлган ягона жараённинг бирин-кетин ривожланадиган босқичларидир. Шундай экан, терроризм глобал миқёсга чиққан ҳозирги шароитда, давлат унга қарши курашда ички ва ташқи омилларнинг таъсирини ҳисобга олган ҳолда, мувозанатлаштирилган стратегияни ишлаб чиқиши керак.

Шу нуқтаи назардан қараганда, Ўзбекистон Республикасининг ўз тараққиётининг ўзига хос жиҳатларини, ҳалигача терроризм, наркобизнес, ноқонуний қурол-яроғ савдоси каби қатор таҳдидлар мавжуд бўлган Марказий Осиёдаги кучлар нисбатини ҳисобга олиб, ишлаб чиққан ички ва ташқи сиёсати алоҳида аҳамиятга моликдир.

Терроризмга қарши курашнинг ушбу стратегиясида мамлакатимизнинг халқаро ҳамкорлик дастурларида, давлатларнинг терроризмга қарши курашдаги саъй-ҳаракатларини бирлаштиришда фаол иштирок этишини таъминлаш мақсадлари ўз ифодасини топган.

Бу соҳада ўзбек ташқи сиёсатининг негизини ўз кучларини ҳозирги даврнинг асосий таҳдиди билан қарши курашга йўналтиришга тайёр барча давлатлар билан фаол ҳамкорлик қилиш ташкил этади. Шу ўринда, Ўзбекистон амалда минтақада ва бутун дунёда хавфсизликни таъминлашга қаратилган барча халқаро дастур ва икки томонлама ҳамкорлик алоқаларида фаол иштирок этаётганини таъкидлаш зарур.

Бозор иқтисодиётига асосланган фуқаролик жамиятини қуриш, иқтисодиёт, қишлоқ хўжалиги, таълим, хусусан, ўрта махсус таълим тизими, соғлиқни сақлаш, спорт ва бошқа соҳалардаги кенг кўламли ижобий ўзгаришлар бу стратегиянинг таркибий қисми, Марказий Осиё минтақасидаги аҳволни белгилаб берадиган, мамлакатдаги барқарорлик ва тараққиётни таъминлашга хизмат қиладиган чора-тадбирлар тизими ҳисобланади. Кучли иқтисодиётга эга Ўзбекистоннинг барқарорлиги бутун минтақанинг барқарорлигини билдиради.

Бу, соғлом мувозанатга асосланган, серқирра ва ҳар хил даражали стратегияда маънавият ва мафкуравий тарбия алоҳида ўрин тутди .

Мутахассислар терроризм ва экстремизмнинг пайдо бўлиши ва ривожланишига сабаб бўлган омиллар ичида мафкуравий бўшлиқнинг таъсири ва қадриятлар мўлжалларидаги беқарорликда намоён бўлган номутаносибликни алоҳида ажратиб кўрсатадилар . Мафкуравий бўшлиқ кўпинча кишиларда жамиятдаги мавжуд ҳолатни, ижтимоий муҳитни нотўғри идрок этишга, унинг иродасини бошқа кишига бўйсундириш ва дунёқарашида агрессивликни шакллантиришга хизмат қиладиган носоғлом ғоялар билан тўлдирилишига замин яратади. Бу технология яхши шаклланмаган маънавият, бўш ирода ва носоғлом интилишлар муҳитидагина таъсир кучига эга бўлади.

Шунинг учун ҳам, Ўзбекистон терроризмга қарши курашда, унинг пайдо бўлиши ва ривожланишини бартараф этиш ишларида ғоявий тарбия, хусусан, мамлакат ёшларида юксак маънавиятни шакллантириш масалаларига алоҳида эътибор бермоқда. Зеро, бундай ёндашувда умуминсоний ва миллий қадриятларга, миллий ўзликни тиклаш ва мустақилликни мазмунан бойитишга асосланган миллий истиқлол ғояси, маънавият ва маърифат, тўғри шакллантирилган онг экстремизм ва терроризмга қарши кураш ҳамда жамиятнинг барқарор ривожланишини таъминлашнинг энг муҳим тизими сифатида юзага чиқади.